

ROMI Danas

●● SREDA, 8. april 2009, broj 4209, godina XIII, cena 30 din, 20 den, 1 KM, 0.5 EUR (CG), 5 kuna www.danas.rs

Svetozar Čipčić,
ministar za ljudska
i manjinska prava
**Nacionalna
strategija
za Rome
uskoro u
Vladi Srbije**

Strana III

Osman Balić, koordinator
Lige za dekadu Roma,
o najvećim propustima
i uspesima
**Smrznuti i
gladni kućice
na vrata
predsednika
Srbije**

Strana IV

Sajmon Grej,
šef Kancelarije
Svetske banke u Beogradu
**Siromašniji
od
siromašnih**

Strana V

**Specijalni poklon
svim čitaocima**

**CD SA HITOVIMA
ŠABANA BAJRAMOVIĆA**

Širom planete danas se obeležava Svetski dan Roma

Svetski dan Roma, koji se obeležava danas, 8. aprila, ustanovljen je 1971. godine na Prvom svetskom kongresu Roma u Londonu. Nešto kasnije je na konferenciji Romske unije odlučeno da romska himna bude „Delem, delem“, kao i da zastava bude plavo-zelena, sa crvenim točkom u sredini, a da svi dijalekti njihovog jezika budu ravnopravni. Taj dan obeležava se širom sveta, kako bi se skrenula pažnja na težak položaj romske populacije i kako bi sve države u kojima Romi žive pokušale da pronađu rešenje i odstrane diskriminaciju koja se svakodnevno vrši nad Romima.

Strana II

UNICEF i UNHCR sprovode projekte usmerene na sticanje osnovnih isprava za romsku populaciju

Porođaj s tuđim dokumentima

Strana V

Srbija predsedava Dekadi Roma

Dekada za inkluziju Roma jeste međunarodna inicijativa, prva te vrste, u okviru koje su se vlade Centralne i Jugoistočne Evrope obavezale da u regionalnim okvirima deluju na unapređivanju socijalno-ekonomskog statusa i inkluziji Roma.

Dekada okuplja Vlade, državne organe, nevladine organizacije, uključujući i udruženja Roma, s ciljem da ubrzaju proces unapre-

đenja položaja Roma, kao i transparentno i merljivo izveštavanje o postignutom napretku. Dekada obuhvata oblasti obrazovanja, zapošljavanja, zdravlja i stanovanja. Vlade država članica Dekade obavezale su se da se unapređenjem položaja Roma bave uzimajući u obzir i ključne aspekte, a to su siromaštvo, diskriminacija i rodna ravnopravnost.

Strana II

Gradska vlast još nije pronašla rešenje za smeštaj romskih porodica iz novobeogradskog Bloka 67

**Ceo život
kraj buvljaka**

I oni koji još imaju barake, neće da budu u njima – solidarišu se s 24 porodice koje su u petak uveče ostale bez doma ● Lenart Kocalainen će se danas u ime UN obratiti Skupštini Srbije

Strana 2

ISSN 1450-538X

9 771450 538009 >

Širom planete danas se obeležava Svetski dan Roma

Svetski dan Roma, obeležava se danas, 8. aprila, koji je ustanovljen 1971. godine na Prvom svetskom kongresu Roma u Londonu. Nešto kasnije je na konferenciji Romske unije odlučeno da romska himna bude „Ďelem, Ďelem“, kao i da zastava bude plavo-zelena sa crvenim točkom u sredini, a da svi dijalekti njihovog jezika budu ravnopravni. Taj dan se obeležava širom sveta, kako bi se skrenula pažnja na težak položaj romske populacije i kako bi sve države u kojima Romi žive pokušale da pronađu rešenje i odstrane diskriminaciju, koja se svakodnevno vrši nad Romima. Interesantno je da prema popisu iz 2002. godine, u Srbiji živi oko 110.000 Roma. Međutim, procenjuje se da ih ima od 400.000 do 700.000. U Evropi, prema nekim podacima, živi oko 12 miliona Roma. Takođe, procenjuje se da je romska porodica i do deset puta siromašnija od porodice ostalog stanovništva, a da u obrazovnim sistemima nekih zemalja čak 90 odsto Roma ne završi osnovnu školu.

Njihov ekonomski, politički i društveni položaj nije se bitnije promenio. Romi i dalje žive u lošim uslovima, bez zaposlenja i obrazovanja, pa se zbog toga često sele iz mesta u mesto. Točak na romskoj zastavi upravo simbolizuje njihovo konstantno kretanje. Prema podacima Romske informativnog centra, oko 49 odsto romske populacije u Srbiji ugroženo je siromaštvom, oko 60 procenata Roma nema završenu osnovnu školu, srednju završi oko 7,8 odsto, a višu ili fakultet svega 0,3 odsto. Od svih nezaposlenih u Srbiji, 60 odsto čine Romi, a jedan od njihovih najvećih problema su nelegalna naselja u kojima žive u uslovima opasnim po zdravlje i život. **J. D.**

Srbija predsedava Dekadi Roma

Dekada za inkluziju Roma je međunarodna inicijativa, prva te vrste, u okviru koje su se vlade Centralne i Jugoistočne Evrope obavezale da, u regionalnim okvirima, deluju na unapređivanju socijalno-ekonomskog statusa i inkluziji Roma.

Dekada okuplja Vlade, državne organe, nevladine organizacije, uključujući i udruženja Roma, s ciljem da ubrzaju proces unapređenja položaja Roma, kao i transparentno i merljivo izveštavanje o postignutom napretku. Dekada obuhvata oblasti obrazovanja, zapošljavanja, zdravlja i stanovanja. Vlade država članica Dekade obavezale su se da se unapređenjem položaja Roma bave uzimajući u obzir i ključne aspekte, a to su siromaštvo, diskriminacija i rodna ravnopravnost. U Dekadu Roma uključeno je 11 zemalja regiona - Bugarska, Mađarska, Makedonija, Rumunija, Slovačka, Srbija, Hrvatska, Češka, BiH, Španija i Crna Gora. Ovo su zemlje sa velikim romskim zajednicama, koje uglavnom žive u lošim ekonomskim i socijalnim uslovima. Sve zemlje učesnice Dekade usvojile su nacionalne planove rada, u kojima su određeni ciljevi i indikatori za svaku od prioritarnih oblasti. Stalni sekretarijat Dekade nalazi se u Budimpešti, a zemlje članice se na godišnjem nivou smenjuju na mestu predsedavajućeg. Srbija je u junu 2008. godine od Mađarske preuzela jednogodišnji mandat predsedavajućeg Dekade Roma.

Nacionalni savet romske nacionalne manjine organizovao je danas centralnu proslavu povodom Svetskog dana Roma. Program manifestacije počinje okruglim stolom „Uticaj svetske ekonomske krize na marginalne grupe, romsku nacionalnu zajednicu u Srbiji i mere Vlade za ublažavanje krize“ u 12 časova. Zatim, u 14 časova je otvaranje izložbe romskih slikara, pisaca i fotografija Romi Srbije u Domu Vojske, nakon čega će u 15 sati početi svečani defile ulicom Kneza Mihajla od Kalemegdana do Trga Republike. U 16 časova na Trgu Republike biće predstavljen kulturno umetnički program, a u 20 sati počće koncert grupe Kal. **J. D.**

Marsel Kurtiades, vodeći romski lingvista u svetu, o položaju Roma u Evropi

Borba za ravnopravnost tek je započela

Mile Lasić

U jednom broju zemalja se već skoro četiri decenije obilježava 8. april kao Međunarodni dan Roma. Tog su se datuma, naime, prije 38 godina okupili predstavnici romskog naroda iz 14 zemalja u Engleskoj i osnovali Međunarodnu uniju Roma (MUR). Devetnaest godina kasnije, isto 8. aprila, prigodom svojeg 4. kongresa u Varšavi, MUR je usvojila zajednički standardni alfabet romskog jezika - kaže u razgovoru za Danas Marsel Kurtiades iz Pariza, najveći živući romski lingvista, koji predaje romski jezik na orijentalistici, na Sorboni.

Od tada se 8. april uvodi u kalendar podsjećanja civiliziranih naroda i koristi, u pravilu, kako bi se skrenula pažnja javnosti na težak položaj romskog naroda i na visoku vrijednost njihove kulture i doprinosa u Evropi i u svijetu. I ovo sa podsjećanjem, međutim, ide šlampavo, kao i sve što je vezano uz probijanja nevidljivih zidova koji onemogućuju ravnopravnost Roma. Poznati srpsko-romski i njemački književnik Jovan Nikolić znade se gorko našaliti - „osmi april ti dođe kao prvi april“! Nažalost, Romi su i dalje, skoro posvuda, suočeni s općom ignorancijom i prećutnim prezirom. Istini za volju, od kada se 8. april kako-tako etablirao u evropskim društvima, položaj Roma se popravio barem u zakonskoj ravni.

- Formalno-pravno Romi nisu više diskriminirani u zemljama i regijama EU, jer su sve članice EU morale prilagoditi svoja zakonodavstva visokim standardima zaštite ljudskih, uključiv manjinskih prava. U praksi je međutim i ovdje prisutna tiha diskriminacija, počev od mogućnosti dobijanja mjesta u dječjem vrtiću, pa do izbora boljih škola i dobijanja radnih mjesta na tržištu rada

Verbalna i fizička agresija potječe vjerovatno iz totalnog nepoznavanja povijesti i kulture ovog naroda. Sagovornik Danasa Marsel Kurtiades kaže da su pra-Romi bili kulturna i umjetnička elita indijskog društva, deportirana 1018. godine iz svoje prapostojbine, grada Kanaudža u dolini Ganga, zato što su bili potrebni sultanu Mahmudu za kulturno-umjetnički procvat njegovog grada Gaznija u Avganistanu. Mnogo toga je još nejasno u svezi s Romima, ali je sigurno da su zanatstvo, smisao za pripovijedanje, muziku i ples ono što su sačuvali s mukom kao obilježja svojeg identiteta. Sama riječ „Rom“ potječe od sanskrita Romba i znači „sveti umetnik hramova“.

- Kad su Romi došli u Europu, dobro su znali za svoje indijsko porijeklo, ali ih nitko ovdje nije tretirao ozbiljno - kaže Kurtiades. Tek mnogo kasnije, prije dva stoljeća, znanstvenici su „otkrili“ otkuda su se nekoć zapuili Romi na svoje neobično putovanje kroz vrijeme i prostor. U mnogim zemljama se pretpostavljalo njihovo egipatsko podrijetlo, o čemu svjedoče i imena za Rome u Španjolskoj (Gitanos), u Engleskoj (Gypsies), u Francuskoj (Gitans), koja su nastala povezivanjem ovih ljudi s egipatskim garnizonom, pod kojima su služili pra-Romi 1099. godine (zvani tada Angulani ili Gulami), u vreme njihovog prvog kontakta s Europljanima u Jeruzalemu.

Plemenitih akcija i inicijativa za Rome sada je više nego u ranije

Na Balkanu su Romi, pak, označeni pojmom koji je prvotno neutralno označavao neku sektu (Athiganoi-Atsiganos), prisutnu u Vizantiji vjekovima prije Roma, da bi protokom vremena ovim pojmom bili „žigosani“. Iz tog pojma se inače oformilo i pejorativno ime za Rome - prvo „Tigani“ u Rumunjskoj - gdje su Romi bili robovi preko 500 godina, pa „Zingaro“ na italijanskom, „Tsigane“ na francuskom, „Zigeuner“ na njemačkom, ili, pak, „Cigani“ na slavenskim jezicima.

Do otkrića stvarne romske pra-postojbine došlo je u Evropi 1763. godine pukim slučajem. Izvjesni student teologije u Utrehtu, po imenu Stefan Valji, podrijetlom iz Mađarske, upoznao je u Lajdenu u Nizozemskoj kolege studente Induse. Valji je bio iznenađen njihovom sličnošću s Romima iz svoje mađarske domovine. Poslije toga je uslijedio njegov kompleksan studij ovog fenomena. Time su se nastavili kasnije baviti i drugi stručnjaci. Indijsko podrijetlo Roma je uskoro bilo i definitivno potvrđeno.

Romi su na putu od Indije za Europu duže vrijeme proveli u azijskim dijelovima Turske, gdje su se brojne romske skupine zadržale sve do danas. U 15. stoljeću Romi su bili raspršeni po cijeloj Evropi, sve do Engleske i Škotske. Domicilno, većinsko stanovništvo je od romskog doseljeničkog naroda zahtijevalo da se prilagodi strogim sopstvenim pravilima ili je Rome prosto stavljalo izvan zakona. Tek se u novije vrijeme Romima počelo pomagati da se integriraju u društva u koja su došli, uz negovanje svoje kulture i identiteta.

- Najtočnija putanja seobe Roma od Indije za Europu može se rekonstruirati baš na osnovu raznovrsnih romskih dijalekata - kaže Kurtiades.

Romi danas nisu zanemarujući politički faktor u EU, jer u zemljama članicama živi između tri i četiri milijuna Roma. No, Romi su i danas nedovoljno organizirani, ni sami ne znaju koliko ih ima. Formalno-pravno Romi nisu više diskriminirani u EU, jer su sve članice morale prilagoditi svoja zakonodavstva visokim standardima zaštite ljudskih i manjinskih prava. U praksi je, međutim, i ovdje prisutna tiha diskriminacija.

Na razini EU postoji čitav niz političkih strategija i programa, koji su direktno ili indirektno u funkciji borbe protiv diskriminacije. Unutar Komisije EU, primjerice, koordinira stručna radna skupina za romska pitanja koja se bavi zapošljavanjem, socijalnim neprilikama

i jednakošću šansi. U specijalnom izvještaju o položaju Roma u EU, obznanjenom 2. jula 2008, kaže se da su „milijuni Roma još uvijek diskriminirani i u osobnoj i institucionalnoj ravni“. Potom se 16. 09. 2008. godine upriličio i prvi „Roma summit“.

Već godinama u EU postoji i Akcijski program za borbu protiv svih vidova diskriminacije. Od 2005/2006. godine, šest projekata u okviru Akcijskog programa bavi se i pitanjima integracije Roma u oblastima obrazovanja i zapošljavanja. U tijeku je i izgradnja antidiskriminirajuće mreže na evropskoj razini, koja bi uvezala sve antiracističke organizacije u zemljama EU i u ostatku Evrope. U Komisiji EU smatraju nužnim izgraditi i specijalnu mrežu za ad-hoc podršku Romima.

Koliko od svega toga ima već danas koristi zapušteni i napušteni romski narod - teško je reći. Ali, sjajno je što, primjerice, Central European University u Budimpešti nudi finansijsku podršku u trajanju od devet mjeseci, za izobrazbu mladih i talentiranih Roma iz srednje i istočne Evrope. Kod nas je ostalo skoro nezapaženo da je i Open Society Institute (OSI), također iz Budimpešte, u ljeto 2007. godine uputio - u suradnji s Komisijom EU - poziv mladim romskim visokoškolskim ap-

- Kad su Romi došli u Europu dobro su znali za svoje indijsko porijeklo, ali ih nitko ovdje nije tretirao ozbiljno - kaže Marsel Kurtiades. Tek mnogo kasnije, prije dva stoljeća, znanstvenici su „otkrili“ otkuda su se nekoć zapuili Romi na svoje neobično putovanje kroz vrijeme i prostor

solventima za petomjesečnu praksu u evropskim institucijama. Poziv se odnosio na sve nove članice EU (izuzev Malte i Cipra), te na mlade Rome iz Hrvatske, Makedonije, Crne Gore, Srbije, uključivo i Kosovo.

Sličnih plemenitih akcija i inicijativa je danas u svakom slučaju više nego u ranijim godinama. Za njih se netko mora zainteresirati, pa i pomoći da ispune svoju svrhu. Jer, borba za romsku ravnopravnost je posvuda, pa i u EU, tek započela.

Svetozar Čiplič, ministar za ljudska i manjinska prava

Nacionalna strategija za Rome uskoro u Vladi Srbije

Jelena Diković

Beograd - Nacionalna strategija za unapređenje položaja Roma biće u Vladi Srbije uskoro, jer smo poslali Nacrt drugim ministarstvima da daju svoje mišljenje, kao što su Ministarstvo finansija, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo za Kosovo i Metohiju, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo rada i socijalne politike i Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu. Nakon tog se Strategija šalje u Vladu. Ona nije pravni akt i sva pitanja o romskoj populaciji u Srbiji su zajednički usaglašavana između ovih ministarstava. Ne treba zaboraviti da je izrada počela i pre nego što je oformljeno Ministarstvo za ljudska i manjinska prava. Stanovište ostalih ministarstava je ušlo u Nacionalnu strategiju i zbog toga poštujemo proceduru da oni koji su učestvovali u njoj izradi na kraju daju i svoje formalno mišljenje - kaže u razgovoru za Danas ministar za ljudska i manjinska prava Svetozar Čiplič.

■ **Zbog čega je izrada Nacionalne strategije za unapređenje položaja Roma trajala dugo?**

vanje. Akcioni planovi za ove oblasti su doneti u prethodnim vladama, a Nacionalna strategija je obuhvatila te planove. Inače, sve zemlje Dekade inkluzije Roma su odredile te oblasti kao prioritete. Srbija će sigurno raditi u tim pravcima i položaj Roma će biti poboljšán.

Najvidljivije akcije u domenu obrazovanja su pozitivne afirmacije u srednjim školama, jer romska deca dobijaju 30 bodova nakon osnovne škole, kao dodatne stimulativne bodove. Poznato je da se na fakul-

■ **Donošenje zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina jedan je od prioriteta Ministarstva**

tete se studentska omladina romske nacionalnosti upisuje direktno.

Takođe, pokušali smo da u dogovoru s MUP-om obučavamo Rome za rad u policiji, a oni koji već rade u toj vrsti službe da budu usmereni na romsku populaciju. U domenu zdravstva, kod Roma se preduzimaju dodatne mere, kao što je mera vakcinacije. Kada je reč o stanovanju, taj cilj ne mo-

- Kao država, koja predse-
dava Dekadom Roma, Srbija
ima obavezu da organizuje
dve sednice Međunarodnog
upravnog odbora, tela koje ru-
kovodi Dekadom inkluzije
Roma i koje prati i usmerava
pravce svih država članica de-
kade. Ono što je za našu ze-
mlju bitno je da je tokom
predsedavanja Bosna i Herce-
govina pristupila Dekadi, kao
i Španija, nedavno na sednici
Odbora. Za kraj predsedava-
nja pripremamo donošenje
posebnog dokumenta, koji će
se ticati obrazovanja i koji će
potpisati sve članice Dekade.

■ **Kakav je život Roma na lokal-
nom nivou?**

- Na terenu se najbolje vidi
kako žive Romi na lokalnu. Nji-
hova pozicija je različita u od-
nosu na pojedina područja. U
većini slučajeva, Romi ne žive
u dobrim uslovima. Agumen-
tacija su njihova naselja. Na
poslednjem popisu je bilo
108.000 Roma, ali su procene
da ih ima oko 480.000. Najve-
ći postotak tih ljudi ne živi u
dobrim uslovima. Srbija iz-

■ **Prema Vašem mišljenju, da li će
položaj Roma u Srbiji biti bolji na-
kon završetka Dekade?**

ne nedostojan čoveka. Za krat-
ko vreme ne može da se pro-
meni puno. Ubeđen sam da
ćemo i pre isteka Dekade for-
mirati projekat, koji će nasta-
viti proces poboljšanja položa-
ja Roma.

■ **Kakav je život Roma na lokal-
nom nivou?**

- Na terenu se najbolje vidi
kako žive Romi na lokalnu. Nji-
hova pozicija je različita u od-
nosu na pojedina područja. U
većini slučajeva, Romi ne žive
u dobrim uslovima. Agumen-
tacija su njihova naselja. Na
poslednjem popisu je bilo
108.000 Roma, ali su procene
da ih ima oko 480.000. Najve-
ći postotak tih ljudi ne živi u
dobrim uslovima. Srbija iz-

● **Nakon završetka
Dekade život
romske populacije
sigurno će biti
bolji, ali je pitanje
da li će biti
zadovoljavajući**

ja, koja će biti uložena u Dekadu Roma. Pored Dekade, finansiramo i druge posebne projekte.

■ **Šta mislite o sve većem porastu
broja neonacističkih i neofašistič-
kih grupa?**

- Neonacističke organizaci-
je su pojava koja je preživela
sve ono što se Evropi događa-
lo nakon Drugog svetskog ra-
ta. S obzirom na ideje koje su
tada nastale, neofašističke
organizacije i danas deluju.
One šire ono što je zabranje-

Išao sam, išao

Išao sam,
išao dugim putevima,
sretao srećna Rome.
Ej Romi, odakle
vi dolazite,
sa čergama,
gladnom decom.

Imao sam i ja
veliku familiju,
ubila je crna legija.
Sve njih je preklala
i ljude i žene,
među njima i malu decu.

Otvori Bože
svoja crna vrata,
da mogu videti
svoju familiju.
Opet ću krenuti
dugim putevima
i lutati sa srećnim
Romima.

Ustani Rome
imaš slobodu sada,
dolaze sa mnom
svi Romi sveta.
Crno lice i crne oči,
volim ih kao
crno grozde.

Romska himna

Foto: Stjepana Savić

Ministarstvo izdvaja 30 miliona dinara za Dekadu Roma: Svetozar Čiplič

Konkurs za najbolje romske učenike

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je povodom Svetskog dana Roma otvorilo konkurs za najbolje romske učenice i učenike, a na svečanosti povodom obeležavanja tog dana, ministar Svetozar Čiplič uručio je najboljim učenicima 40 računara. Svečana dodela održala se u sali „Podgorica“, u Palati Srbije sa početkom u 11 časova.

- Izrada Strategije je trajala dugo zbog, pre svega, nestabilnih vlada koje smo imali u prethodnom periodu. Nismo imali sreću da imamo stabilnu vlast u Srbiji, pa je tako i rad na Strategiji zaustavljan svaki put kada bi došlo do promene u državnom vrhu. Sada je Nacionalna strategija gotova, a u njenom koncipiranju su, osim državnih organa, učestvovali i nevladine organizacije, koje se bave pitanjem poboljšanja Roma u našoj zemlji. Moram da istaknem da smo dobili pozitivno mišljenje i od tih društava, tako da smatram da je Strategija dobra.

■ **Šta predstavlja i koji su ciljevi Nacionalne strategije?**

- Pozicija strategije kao evropskog dokumenta je od Vlade Srbije utvrđen pravac vođenja politike u specifičnom pitanju, a to je poboljšanje položaja Roma. Od 2005. godine, od kako traje Dekada za inkluziju Roma svi mi, koji učestvujemo u njoj, uočili smo da poboljšanje položaja Roma mora da ide u pravcu nekoliko segmenata, a to su obrazovanje, zdravlje, zapošljavanje i kvalitetno stano-

vanje. Akcioni planovi za ove oblasti su doneti u prethodnim vladama, a Nacionalna strategija je obuhvatila te planove. Inače, sve zemlje Dekade inkluzije Roma su odredile te oblasti kao prioritete. Srbija će sigurno raditi u tim pravcima i položaj Roma će biti poboljšán.

Najvidljivije akcije u domenu obrazovanja su pozitivne afirmacije u srednjim školama, jer romska deca dobijaju 30 bodova nakon osnovne škole, kao dodatne stimulativne bodove. Poznato je da se na fakul-

■ **Da li ste zadovoljni dosadašnjim
predsedavanjem Srbije Dekadom
inkluzije Roma?**

- Položaj Roma u Srbiji na-
kon završetka Dekade će biti
sigurno bolji, ali je pitanje da li
će biti zadovoljavajući. Te go-
dine neće prestati da se pre-
duzimaju afirmativne mere
prema Romima. Dekada Ro-
ma je prva multilateralna ak-
cija država koje imaju građane
romske nacionalnosti. Tokom
trajanja Dekade, pokrenuto je
pitanje evropske romske poli-
tike, koja ima nameru da čla-
nice Evropske unije motiviše
da na isti način rešavaju pro-
bleme Roma kao i članice De-
kade.

Ta 2015. je godina završet-
ka jednog projekta, ali ne i go-
dina prestanka posebnog ba-
vljenja pitanjima romske naci-
onalnosti. Neke stvari uvek
mogu da se promene, ali Romi
su dugo vekova izloženi dis-
kriminaciji, načinu života koji

dvaja iz budžeta milijardu i
dvesta miliona dinara ove go-
dine za poboljšanje položaja
Roma u oblasti zdravstva, ob-
razovanja, rada i socijalnog
položaja. Videćemo kako će se
trošiti taj novac. Autonomna
Pokrajina Vojvodina, kao i lo-
kalne samouprave takođe
predviđaju sredstva za romska
pitanja. Tako su uslovi života
romske populacije bolji u ve-
ćim gradovima, jer imaju bo-
lje budžete. Grad Beograd je
preduzeo ozbiljne korake da
se reši problem romskog nase-
lja ispod mosta Gazela.

■ **Koliko je Vaše Ministarstvo iz-
dvojilo novca za romska pitanja i
kako će se ta sredstva potrošiti?**

- Ministarstvo za ljudska i
manjinska prava je iz budžeta
dobilo 30 miliona dinara za
poboljšanje romskog položa-

no, a to je rasna, verska i naci-
onalna mržnja. U tom smislu
Ustav Srbije ne može da spre-
či te pojave. Postoji nekoliko
sistemskih problema. Najpre,
imamo zastarele zakone, koji
se tiču udruženja građana, a
nacrt zakona o nevladinim
organizacijama biće, najvero-
vatnije, usvojen ove godine. S
druge strane, najveći broj na-
cističkih pokreta nosi u sebi
termin neformalnih grupa.
Kada imate problem da zako-
nom niste tu vrstu delatnosti
inkriminirali, ne možete ni da
delujete. Potrebno je doneti
poseban zakon, koji će navesti
šta uraditi s takvim neformal-
nim grupama.

■ **Ipak, primena zakona u Srbiji
nije na visokom nivou. Zbog čega?**

- Naravno, primena zakona
je problematična. Problem je

što nije završena reforma svih
državnih organa, posebno su-
dova. Takvo pravosuđe sporo
prihvata nove zakone i drži se
„starih pravila“. Takođe, dono-
seći jedan zakon dešava se da
isti ne bude dobro uklopljen u
postojeći pravni poredak. Neki
zakoni se loše napišu, pa ne mo-
gu da budu primenjeni u praksi.
Od 2000. godine doneto je niz
zakona čija je primena odlaga-
na. Zakon o sudovima je donet
pre nekoliko godina, a tek sada
je počeo da se sprovodi. Pro-
blem je i edukacija građana, ko-
ji ne znaju da je zakon koji štiti
posebna prava deo pravnog po-
retka i da pozivajući se na njega
mogu da traže aktivnosti držav-
nih organa. U primeni zakona
je bitna i saradnja državnih or-
gana sa nevladinim organizaci-
jama. Baš u domenu ljudskih
prava, Evropa je veoma napre-
dovala, jer je odgovornost pri-
mene zakona u određenoj meri
prenela na nevladine organizaci-
je. To pokušavamo i mi da
uradimo u Srbiji. Ministarstvo
za ljudska i manjinska prava je
potpisalo nedavno Memoran-
dum o razumevanju i saradnji s
nevladinim organizacijama, ko-
je uključujemo u rad na izradi
zakona, izveštaja, koje Srbija pi-
še o stanju ljudskih prava i po-
dnosi UN.

■ **Koji su planovi Ministarstva za
naredni period?**

- Donošenje zakona o naci-
onalnim savetima nacionalnih
manjina je jedan od prioriteta
Ministarstva za ljudska i ma-
njinska prava u narednom pe-
riodu. Očekujemo da će taj za-
kon doneti napredak u poboljš-
anju položaja Roma, kako bi
se povećala manjinska samo-
uprava. Zakon o nacionalnim
savetima je poslat drugim mi-
nistarstvima na formalno mi-
šljenje. Sa ostalim resornim
ministarstvima u toku je pri-
prema i Zakona o priznavanju
pravnog subjektiviteta.

Osman Balić, koordinator Lige za dekadu Roma, o najvećim propustima i uspesima u rešavanju romskog pitanja

Smrznuti i gladni kućaće na vrata predsednika Srbije

Zorica Miladinović

NIŠ - Srbija propušta šansu da reši izuzetno teške probleme romske zajednice, mada je do polovine ove godine predsestavajuća Dekadom za inkluziju Roma. To pitanje je sada, definitivno, pred predsednikom Srbije Borisom Tadićem, koji krši Ustav, jer ništa ne preduzima da se se poštuje načelo jednakih šansi za sve građane Srbije, propisano u drugom članu Ustava. Moraćemo da „dodemo na predsednikova vrata“, sa svim potencijalima, kapacitetima i dokazanim kvalitetom. Niko u Srbiji nema jasniju strategiju i akcione planove, sa preciznim rokovima i izvorima finansiranja, kao i spremnije kadrove za izvođenje reformi unutar svoje zajednice od nas, kaže Osman Balić za Danas, koordinator Lige za dekadu Roma.

Balić, koji je i član državnog Saveta za unapređenje položaja Roma i sprovođenje Dekade Roma, precizira da su najgori „rezultati“ postignuti u oblasti stanovanja. Kako dodaje, prethodno Ministarstvo za infrastrukturu i sadašnje Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostornog planiranja nisu ništa uradili, pa čak ni započeli konkretan rad na tom pitanju.

Inače, Srbija je po romskim naseljima najpoznatija među evropskim zemljama, jer ih ima oko 600, od kojih su mnoga

Tu su, a ne postoje

Liga za dekadu Roma apelovala je ovih dana na nadležne državne institucije da podrže inicijativu za usvajanje zakona o postupku priznavanja pravnog subjektiviteta, koji će biti prvi korak u rešavanju položaja „pravno nevidljivih lica“, kojih je, prema procenama, nekoliko desetina hiljada, najvećim delom Roma. „Nevidljivi Romi su gurnuti u još veću društvenu izolaciju od drugih Roma, jer za njih nisu dostupna ni osnovna i zajemčena ljudska prava i slobode, kao što su pravo na zdravstvenu i socijalnu zaštitu, obrazovanje ili pravo glasa“, objašnjava Balić.

potpuno neuslovna. U njima živi oko 160 hiljada Roma (40 odsto ukupnog broja), od kojih oko 40 hiljada u ekstremno lošim uslovima.

„Mi smo već praktično raspisali „pošernicu“ za odgovornim ljudima, bilo funkcionerima, bilo administracijom iz Ministarstva za prostorno planiranje. Zaista je krajnje nehumano da ministar Oliver Dulić dođe na nedavno održani Međunarodni komitet dekadde Roma iz tople Ugande, i tu obeća „spas Srbije“, a desetine hiljada ljudi mu praktično živi bez krova nad glavom. Naši aktivisti sa terena tvrde da svake nedelje u romskim mahalama, kapacitetima i dokazanim kvalitetom. U Prčlovcima se skoro svake nedelje sahrani po jedno dete, koje nije moglo da izdrži zimu. Krajnje je birokratizovano, pasivno i autistično ponašanje nadležnih - naglašava Balić.

Prema njegovim rečima, Ministarstvo za prostorno planiranje propušta je i da konkuriše kod brojnih evropskih fondera, koji su izuzetno otvoreni za finansiranje romskih projekata. Uz pomoć evropskih fondera, Hrvatska je već uredila oko 50 romskih naselja, a stanovanje Roma bitno su popravile i Rumunija, Bugarska, Albanija, Slovačka i BiH. Balić navodi da Ministarstvo zaštite životne sredine i prostornog planiranja uspeva da „koči“ i druge instance u Srbiji, koje žele da poprave stanovanje u mahalama.

„Zbog takve inertnosti, ni lokalne samouprave ne uspevaju da dodu do evropskih fonderskih sredstava, jer veći na međunarodnih fondova plasira sredstva za gradove i opštine isključivo preko države. Da zlo bude veće, naši aktivisti sa terena upozoravaju da je u romskim naseljima zavlada la glad. Svetska ekonomska kriza je definitivno stigla u Srbiju i prvo udarila na Rome, tačnije na one Rome koji se bave sekundarnim sirovinama, a takvih je i do 70 odsto u našoj populaciji. Cena sekundarnih sirovina je, naime, samo u jednom danu pala tri puta - kaže Balić, dodajući da sakupljači sekundarnih sirovina imaju prosečni životni

Niko ne zapošljava studente romske nacionalnosti: Osman Balić

ni vek od 45 godina, „što je gore čak i od činjenice da samo jedan od stotinu Roma doživi starost od 60 godina“.

Naš sagovornik ističe da je veliki problem Dekade i „paternalizam države“, odnosno njen pokroviteljski odnos prema „podređenim“ Romima, koji se tretiraju kao neodgovorni i nezreli, uprkos njihovom izuzetnom napretku u strategiji, planiranju, akcijama i kadrovima za reformu unutar svog entiteta. Prema njegovim rečima, duh Dekade uključivanje Roma, a toga u Srbiji nema.

Koliko je njemu poznato, po jedan Rom ili Romkinja rade u Ministarstvu za

govore strane jezike, rade na kompjuterima, imaju manire? Trenutno na posao čeka desetak takvih Roma - kaže Balić.

Ipak, naglašava, postoje i „pozitivni“ primeri. Potpredsednik Vlade Božidar Đelić i ministri Rasim Ljajić i Svetozar Čiplić ponašaju se sasvim drugačije, ali im je potrebna podrška, koju za sada nemaju u dovoljnoj meri.

„Pozitivan ton celoj Dekadi dao je pre svega ministar Ljajić, koji je uveo lokalne koordinate romske nacionalnosti u 24 opštine u Srbiji. Sa svakim od njih je lično razgovarao i za svakog od njih lično intervenisao - ukazuje naš sagovornik, dodajući da je te ljude Ljajić zapravo lično zaposlio, uprkos tome što se rad nekih od

- Najlošiji rezultati postignuti u oblasti stanovanja
- Svake nedelje u romskim mahalama od smrzavanja umre jedna osoba

njih plaća iz lokalnog budžeta ili ga finansira OSCE.

Takođe, Balić navodi da nadu romskoj populaciji pruža i Ministarstvo prosvete, koje je uspeo da „izmesti“ romsku tradiciju iz ležišta. Ove godine je na fakultete upisano 300 brućoša romske nacionalnosti, a na početku Dekade bilo ih je oko 40. Mada nemamo najpreciznije podatke, poznato je da je i nekoliko stotina Roma upisalo srednje škole, objašnjava on i dodaje da je na hiljade dece upisalo prvi razred, a isto toliko pošlo i u neku formu predškolskog obrazovanja, što je sjajan rezultat“.

Balić ocenjuje da su „veliki korak“ učinili su i romski predstavnici, organizacije i aktivisti, koji ozbiljno pokušavaju da se izbore sa problemima, kao i da menjaju romske navike, običaje i tradiciju.

„Nije lako da Romima kažete da moraju da šalju decu u školu inače će snosi-

ti posledice. Nije lako ni da im kažete da ne smeju davati ili koristiti decu za prošnju, uprkos tome što se prošnja među Romima još smatra običajem, a ako to budu činili da će ići u zatvor. Teško je sukobljavati se i sa narkomanijom ili zelenišanjem po mahalama, tada je i glava u torbi - objašnjava Balić i dodaje da u suzbijanju ovakvih pojava romski predstavnici i lično kontaktiraju policiju i sudove.

Prema njegovim rečima, u probleme Roma u Srbiji ne spada ni rasizam. Tvrdi da rasizma nema, postoje samo nacionalno motivisani incidenti koji su po pravilu „pojedinačni slučajevi“. Uostalom, objašnjava, i čitav Balkan ima latentnu

okrenutost ka etničkoj čistoti i strah da bi manjine mogle da budu remetilački faktor u zemlji. Izvesno je, dodaje on, da se tako nešto nikako ne može pripisati Romima.

„Ni jednom Romu u Srbiji nije ni na kraj pameti da pravi „svoju“ državu. I nigde ne postoji veći patriotizam Roma od onog, koji imaju srpski Romi prema Srbiji. Ne znam zašto je tako, možda zato što su Srbija i srpski narod veoma topli. Možda zato čak i Romi, koji su čitav vek proveli u drugoj zemlji, recimo Nemačkoj, žele da budu sahranjeni u Srbiji. Daju poslednji dinar za kovčeg, prevoz i sahranu na groblju koje, po pravilu, nije ni urbanizovano, ali se nalazi u njihovoj zemlji - zaključuje Osman Balić.

Liga za Dekadu Roma organizovaće sutra u Nišu skup o indiktorima u sistemu obrazovanja Roma u 12 časova u opštini Medijana.

UNICEF i UNHCR sprovede projekte usmerene na sticanje osnovnih isprava za romsku populaciju

Porođaj s tuđim dokumentima

Beograd - Nedostatak dokumenata i neregistrovanje rođenja predstavljaju ozbiljnu prepreku integraciji Roma u zajednicu. Bez osnovnih dokumenata ljudi ne postoje pred zakonom i suočavaju se sa opasnošću da budu lica bez državljanstva. Nerešavanje njihovih problema je pitanje poštovanja osnovnih ljudskih i manjinskih prava, poručuju iz Unicefa i UNHCR-a.

SOCIJALNA ISKLJUČENOST

Mirjana Milenkovski-Vukičević, asistentkinja za medije iz UNHCR-a ističe za Danas da od februara prošle godine UNHCR sprovodi projekat „Društveno uključivanje i pristup ljudskim pravima zajednica Roma, Aškalija i Egipćana na Zapadnom Balkanu“ u koordinaciji sa projektom UNICEF-a „Univerzalna civilna registracija romske dece“. Predviđeno je da ovaj program traje 18 meseci. Projekat „Borba protiv socijalne isključenosti: univerzalna registracija rođenja u Srbiji“, koji su zajednički osmislili i sprovede Ministarstvo za rad, zapošljavanje i socijalnu politiku, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, UNHCR, UNICEF i nevladina organizacija Praxis završava se 30. juna ove godine.

TV spot i radio džingl

„Producirali smo dva TV spota i jedan radio džingl, na srpskom i romskom jeziku, koji su prvi put u maju emitovani na RTS i na radio i TV stanicama sa velikom pokrivenošću“, dodaje Milenkovski-Vukičević.

Milenkovski-Vukičević, objašnjava da je projekat usmeren na Rome Aškalije i Egipćane - interno raseljena lica, domaćilne Rome i Rome povratnike po ugovorima o readmisiji. Kako ističe, o broju interno raseljenih Roma, kao i o licima kojima nedostaju lična dokumenta, podataka nema.

„Cilj projekta u Srbiji je da se sprovede informativna kampanja o potrebi upisa u matične knjige rođenih i da se

ukaže na značaj posedovanja dokumenata radi pristupa osnovnim socijalno-ekonomskim pravima. Kampanja je usmerena na romsku populaciju, kao i na predstavnike uprave i vlasti na lokalnom i nacionalnom nivou. Istovremeno, u saradnji sa partnerskom organizacijom „Praksis“, UNHCR omogućava besplatnu pravnu pomoć u pribavljanju dokumenata i procedurama naknadnog upisa u matične knjige rođenih - napominje naša sagovornica.

DISKRIMINACIJA PRILIKOM PODNOŠENJA ZAHTEVA

Milenkovski-Vukičević ističe da, prema istraživanju UNHCR-a i UNDP-a iz 2007. godine 26,6 odsto interno raseljenih Roma ima probleme u pristupu pravima zbog nedostatka dokumentacije. Uz to, napominje ona, nedavno istraživanje Danskog saveta za izbeglice u centralnoj Srbiji pokazuje da 48,5 odsto interno raseljenih Roma nema lične dokumente.

„Procene UNICEF-a ukazuju da pet odsto romske dece u Srbiji nije upisano u matične knjige rođenih, a kroz projekat civilne registracije Roma koji UNHCR finansira sa Evropskom Komisijom i u kojem saradujemo i sa UNICEF-om, za proteklih godinu dana projekta identifikovali smo oko 600 lica romske nacionalnosti u 15 opština, odnosno gradova u Srbiji, koji nisu upisani u matične knjige rođenih - ukazuje Milenkovski-Vukičević.

Ona naglašava da se za interno raseljene Rome, matične knjige izmeštene sa Kosova nalaze se na jugu Srbije. Zbog teškog položaja i siromaštva, ti ljudi ne mogu da putuju da dobiju neophodne izvođe iz matičnih knjiga rođenih. Uz to, deo knjiga je uništen ili ostavljen na Kosovu tokom sukoba 1999.

Romi se često žale i na diskriminaciju i korupciju u izmeštenim kancelarijama prilikom predavanja zahteva, a postoji i problem „generacijskog neupisivanja“. Pored toga, zbog nedostatka dokumentacije Romkinje se porađaju van bol-

nica, često sa tuđim dokumentima... - naglašava naša sagovornica.

Ona dodaje da je dosad projekat sproveden u 15 opština, a u opštini Star Pazova realizacija je počela nedavno, nakon čega slede Kuršumlija, Bujanova, Aleksinac i Novi Beograd. Milenkovski-Vukičević navodi da veliku pomoć na terenu pružaju projektu daju

Komplikovana procedura upisa

Mobilni timovi Praxisa su, kako dodaje Petrović, u 14 opština obišli 57 različitih romskih naselja i u sadašnjem radu identifikovano je 350 dece koja nisu upisana u matičnu knjigu rođenih. Pokrenuto je 128 postupaka naknadnog upisa dece u matičnu knjigu rođenih i uspešno rešeno 53 postupka. Nizak procenat rešenih slučajeva ukazuje na komplikovane procedure naknadnog upisa, koje ponekad ni obučeni pravni timovi ne mogu uspešno da završe. Pored toga, pokrenuto je 76 postupaka naknadnog upisa odraslih lica u matičnu knjigu rođenih. „Rezultati pokazuju da jedan neupisan roditelj, odnosno jedno punoletno lice, obično povlači za sobom troje do četvoro dece, koje zbog nedostatka svojih dokumenata, nije uspeo da prijavi u zakonskom roku“, navodi Petrović.

predstavnici lokalnih organa vlasti. Presudan značaj za identifikaciju lica koji su potrebna ova pomoć imaju romski koordinatori na terenu.

„U skladu sa ustaljenom praksom, stupamo u kontakt sa stalno zaposlenim romskim koordinatorima u opštinama, a tamo gde ih nema, UNHCR angažuje saradnike - Rome, po savetu NVO koje rade na tim opštinama - objašnjava naša sagovornica.

Ona napominje da je do sredine januara uz podršku lokalnih vlasti u 13 opština posećeno 56 romskih naselja, 739 Roma je dobilo savet i informacije o procedurama upisa u matične knjige rođenih, podneto je 200 zahteva za obnovu i naknadni upis i identifikovano još 183 lica za naknadni upis.

RIZIK DA DECA BUD U ZLOUPOTREBLJENA

Oliver Petrović, rukovodilac programa za rani razvoj dece u kancelariji Unicefa u Beogradu kaže za Danas da deca, koja su lišena ovog prava upisa u matične knjige rođenih, postaju pravno „nevidljiva“ deca, u povećanom riziku da budu

zloupotrebljena, i bez jednake šanse da učestvuju u životu svoje zajednice.

Dugoročni cilj projekata Unicefa, kako objašnjava, je da svako dete u Srbiji bude upisano u matičnu knjigu rođenih. Pored toga, napominje, specifični ciljevi projekta su da se identifikuju razlozi i mehanizmi neupisivanja dece u matičnu knjigu rođenih, te da se podigne svest ro-

ditelja o neophodnosti prijave rođenja, senzitiviju zaposleni u javnim ustanovama po pitanju problema marginalizovanih grupa i obezbedi državljanstvo za novorođenu decu.

Prema istraživanju Unicefa u Srbiji se blizu 99 odsto dece upisuje u matične knjige rođenih, bez značajnijih razlika po polu, mestu stanovanja, ali sa značajnim razlikama po etničkoj pripadnosti.

Dosadašnje aktivnosti i situacija na terenu potvrđuju da je problem ovih lica potrebno sistemski rešiti, što podrazumeva donošenje adekvatnog zakonskog okvira i angažovanje svih relevantnih aktera. U cilju adekvatnog rešenja problema, Centar za unapređivanje pravnih studija izradio je Model zakona o postupku priznavanja pravnog subjektiviteta, koristeći iskustva NVO Praxis u radu na pojedinačnim predmetima i uočene prepreke u sticanju pravnog subjektiviteta.

Cilj Modela zakona je obezbeđivanje priznavanja pravnog subjektiviteta u jednostavnom i efikasnom postupku, koji ne bi bio opterećen brojnim formalno-pravnim uslovima - ističe Petrović.

I. Tošović

Neizvesno da li će po završetku Dekade Roma u Srbiji položaj romske nacionalne manjine biti bolji

Romi su i dalje pravno nevidljivi

Beograd - Iako je Dekada Roma ušla u četvrtu godinu, različita su mišljenja u srpskoj javnosti, ali i među stručnjacima i nadležnim institucijama kakve će rezultate na kraju Srbije postići u poboljšanju položaja romske populacije.

Saša Gajin iz Koalicije protiv diskriminacije kaže za naš list da kada je reč o položaju Roma u Srbiji, veliki broj problema se i dalje ne rešava, a posebno u zakonskoj regulativi.

Recimo, dovođenje u mogućnost zaštite njihovih prava, smanjenje i ukidanje diskriminacije, koja je jedan od najvećih problema s kojim se suočavaju Romi u našoj zemlji. Po mom mišljenju, najpre bi trebalo Romima obezbediti pravni subjektivitet, s obzirom da su trenutno pravno nevidljiva lica. Problem je u tome što postoji rešenost Ministarstva za ljudska i manjinska prava da se ova stvar sredi, ali drugi nadležni organi, kao što je Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu u čijem je nadležnošću upisivanje u matične knjige rođenih, nisu spremni - ukazuje Gajin.

Naš sagovornik objašnjava da je potrebno usvojiti opšti antidiskriminacioni zakon. Ipak, on smatra da će romska populacija „sa zebnjom“ ući u 2016. godinu, jer je iskustvo pokazalo da vlast ne shvata ozbiljno probleme Roma.

„Slučaj interno raseljenih lica, među kojima je veliki broj Roma, nikada nije zanimao državu, tako da i dalje ne postoji politička volja da se krene u rešavanje njihovih problema - navodi Gajin i ističe da kada Srbije bude donela zakon o priznavanju pravnog subjektiviteta Romima, moći će da krene u rešavanje ostalih problema punom parom.

Prema njegovim rečima, nejasno je zašto Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu odbija da se suoči s problemom upisa u matične knjige.

Romima u Srbiji je uvek teško i njima ništa ne znači Dekada, kao ni vek Roma, tako da će 2015. proći nezapaženo i napretka neće biti sve dok se ovakva svest u našoj zemlji ne promeni - zaključuje Saša Gajin.

J. Diković

Sajmon Grej, šef Kancelarije Svetske banke u Beogradu

Siromašniji od najsiromašnijih

Beograd - Glavni problem Roma u Srbiji je siromaštvo, koje je nekoliko puta veće od siromaštva u kome se nalazi ostalo stanovništvo. Postavlja se pitanje zašto je to tako, ali ako se ima u vidu nivo obrazovanja Roma, gde je

Ciljevi Dekade Roma najverovatnije neće biti ispunjeni do 2015.

Sajmon Grej smatra da ukoliko se nastavi ovim tempom, ciljevi Dekade Roma neće biti ispunjeni do 2-15. godine, jer je pitanje u kojoj će meri svi Akcioni planovi biti realizovani u Srbiji, „ali to je problem i sa drugim zemljama“. Kako ukazuje, potrebno je udvostručiti napore kako bi se dostigli ciljevi Dekade Roma do njenog završetka 2015. godine. Po njegovom mišljenju, pozitivno je to što je Evropska unija ozbiljno pristupila pitanjima Roma, „pa možemo da se nadamo da će romski problemi početi da se rešavaju“.

mali broj romske dece završilo osnovnu školu, kao i slučaj da ta deca odlaze u školu za decu ometenu u razvoju, može da se nasluti zašto Romi žive u lošim uslovima. Takođe, tu je i problem stanovanja, a kao jedan od primera je naselje ispod mosta Gazela, u kome Romi jako loše obitavaju. Naravno, potrebno je spomenuti lošu

će romska populacija, daju sliku njihovog života u Srbiji - kaže u razgovoru za Danas šef Kancelarije Svetske banke u Beogradu Sajmon Grej.

On ukazuje da je vlast u Srbiji prepoznala romske probleme i da pokušava da ih reši. Kako dodaje, urađena su četiri Akciona plana, s obzirom na to da je Srbija članica Dekade inkluzi-

je Roma i da njome trenutno predsestavaju, za poboljšanje položaja Roma, a to su planovi za stanovanje, obrazovanje, zdravlje i zaposlenost. Prema njegovim rečima, jedan od glavnih fokusa je uklanjanje diskriminacije, koja se vrši nad Romima, ali i obezbeđivanje ličnih dokumenata. Međutim, problem je u implementaciji tih Akcionih planova, naglašava Grej.

Bez obzira na ekonomsku krizu, nadam se da Vlada Srbije neće smanjiti finansijska sredstva namenjena za romsku populaciju - navodi Grej. Prema njegovim rečima, Svetska banka pokušava da utiče na vlade mnogih zemalja da ulažu u programe za poboljšanje svih ugroženih grupa, pa tako i Roma, „pa smo tako nedavno u Srbiji počeli realizaciju projekta, koji će pomoći lokalnim službama u borbi protiv diskriminacije u obrazovanju i obezbediti da se diskriminacija, koju trpe romska deca u školama eliminiše, kako bi ti mališani mogli da poha-

daju nastavu, kao i druga deca“. Sajmon Grej ukazuje da sestrinska organizacija Svetske banke u okviru Grupe Svetske Banke - Međunarodna finansijska korporacija (IFC) radi na projektima recikliranja, gde su uklju-

- Očejujem da Vlada Srbije neće romskoj populaciji smanjiti sredstva

čeni Romi, s obzirom na to da se oni ovom vrstom posla najviše i bave. Tim projektom im se pruža tehnička pomoć, u smislu pristupa finansijskim sredstvima za nabavku potrebne opreme za razne vidove recikliranja ili ja-

čanja njihovih preduzetničkih sposobnosti, ističe on i navodi da je Svetska banka i jedan od donatora Fonda za obrazovanje Roma, kao i administrator sredstava Povereničkog fonda za Dekadu Roma.

„Moram da istaknem da je monitoring sprovođenja Akcionih planova jako važan, kako bismo znali u kom smeru se poboljšanje uslova života Roma kreće. Ukoliko ne pratimo kakav je uticaj programa i projekata, koje sprovodimo i podržavamo, ne možemo da znamo koliko je njihov stvarni uticaj i uspeh - kaže Grej.

Na Svetski dan Roma Svetska banka će objaviti prigodan katalog pod nazivom „Romska stvarnost“, koji će sadržati informacije o naporima u Dekadi Roma i bogate ilustracije iz stvarnog života romske populacije.

J. Diković

Neophodno ukloniti diskriminaciju: Sajmon Grej

Zašto su pokušaji raseljavanja romskih naselja bili neuspešni

Goran Bašić

Beograd - Raseljavanje nekih i urbanistički neodrživih naselja u Beogradu svedeno je, u javnim raspravama, na raseljavanje njihovih žitelja romske nacionalnosti. Istraživanja ukazuju da je broj takvih naselja oko stotinu i da u njima živi između 20.000 i ko zna koliko sugrađana. Većina od njih su Romi, a nisu malobrojne ni „komšije kojih nikada nije bilo“, jer nikada nisu upisani ni u kakvu knjigu rođenih, nikada nisu lečeni, školovani... Ponekad, u novinskim izveštajima, analizama i izjavama

zvaničnika pojavi se informacija da u takvim naseljima, pored Roma, žive i građani drugih nacionalnosti, uglavnom izbeglice, raseljena lica... I tu je čini se prva začkoljica pristupa raseljavanju žitelja ovih naselja, odnosno nameće se pitanje, da li su programima raseljavanja obuhvaćeni samo Romi ili pak siromašni i najugroženiji?

Vlada Srbije je u okviru Strategije za smanjenje siromaštva predvidela brojne mere, među kojima su neke usmerene ka unapređenju stanovanja romskih porodica. Posebnu strategiju, posvećenu unapređenju položaja Roma, iako je bila objavljena još 2002. godine Vlada

ili Narodna skupština nikada nisu usvojili. Delotvoran nacionalni mehanizam bi brinuo o tome da je Srbija jedina država u Dekadi Roma, koja realizuje akcione planove o obrazovanju, stanovanju, zdravlju Roma, a da nije usvojila Nacionalnu strategiju. Ministar zadužen u Vladi Srbije za ljudska i manjinska prava najavio je da će uskoro ona biti usvojena i to svakako predstavlja snažan podstrek svima koji nastoje da doprinesu razvoju romske zajednice, ali predstavlja i ogromnu obavezu za predlagачa, jer strategija je tek prvi korak u tom procesu, a ukoliko ona ne bude valjana i realno projektovana njene slabosti će društvo i institucije ubrzo osetiti..

Da potreba za smislenom strategijom unapređenja položaja Roma postoji svedoče i događaji koji prate raseljavanje naselja ispod mosta „Gazela“.

Iako uslovi u kojima žive ovi ljudi ne dosežu minimum ljudskog dostojanstva, to nisu najbednija sirotinjska naselja u Beogradu. Prethodno, važno je podsetiti da je u isto vreme kada su gradske vlasti nagovestile raseljavanje naselja ispod „Gazele“ najavljen i raseljavanje susednog naselja, koje je bilo locirano na uglu Tošinog Bunara i Trećeg Bulevara. Nekoliko pokušaja da se žitelji ovih naselja rasele na lokacije Kamendin, dr Ivana Ribara i druge okončane su protestima građana, peticijama i neefikasnim i nemuštim odgovorima nadležnih. Da je u to vreme bilo valjane strategije i za nju zaduženog nacionalnog mehanizama valjda posledice ne bi bile sledeće: prvo, stanovnici naselja Tošin Bunar jesu raseljeni, ali niko ne zna ni gde, ni kako, jednostavno nema ih; drugo, pokušaj gradskih vlasti da raseli Beograđane sa privremene adrese ispod mosta „Gazela“ na stalo prebivalište u drugom delu grada u Ovču koja pripada opštini

Srbija jedina država u Dekadi Roma koja realizuje akcione planove o obrazovanju, stanovanju, zdravlju Roma, a da nije usvojila Nacionalnu strategiju: Goran Bašić

Palilula naišla je na negodovanje i otpor meštana.

Građani koji iz svojih zarada izdvajaju za rad raznih državnih, pokrajinskih, lokalnih resora s pravom očekuju da im oni uzvrate dobrim upravljanjem. U pomenutom slučaju dobro upravljanje je značilo i to šta preseljenje romskog naselja na pomenutu lokaciju znači za građane koji se raseljavaju, pa makar oni bili siromašni, neuki i neprosveteni. Naime, reč je o goljoj ledini udaljenoj 22 km. od njihovog nekih i urbanistički neodrživih prebivališta. Ledina je na ziritnoj zemlji pored kanala koji je deo sistema za navodnjavanje i golim okom je vidljivo da reč o poroznom i podzemnim vodama bogatom zemljištu. Osim puta koji spaja Ovču sa magistralnim putem druge infrastrukture nema. Međutim, „predviđeno“ je da se podigne trafo stanice, dovede voda, izgradi sistem odvoda otpadnih voda i fekalija, šta više, „predviđeno“ je da se u okviru naselja, koje bi trebalo da ima i izdvojen jedinice opštinskih službi socijalne i zdravstvene zaštite, podigne i fabrika za reciklažu otpada. Građanima Ovče obećano je, verovatno neformalno, i da će grad podržati razvoj banje u Ovči i izgradnju trgovinskog centra. Ne bi verovatno ni stanovnici Ovče imali šta protiv takvog plana i verovatno bi spremniji prihvatili Rome da je fabrika za reciklažu podignuta, da je trgovinski centar izgrađen, a da banja

ima kapacitete. U ovakvoj situaciji opravdano je strahovanje da bi preseljenje romskog naselja na ovu lokaciju izazvalo getoizaciju Roma, brzu demografsku ekspanziju naselja, koja bi obezbedila plan društvene integracije. Najzad, da li se moglo promisliti o tome zašto su prethodna raseljavanja romskih naselja bila neuspešna? Zašto su izazivala protivljenje sugrađana? Zašto od 2003. godine do danas nema primera dobro raseljenog romskog naselja u Beogradu? Zašto su se u nekim slučajevima preseljenju protivili i Romi? Da li je model raseljavanja Roma s dubretom zatrpane ledine, ali na atraktivnoj i skupoj gradskoj lokaciji, na udaljenoj prigradskoj lokaciji, opremljenoj jeftinom infrastrukturom, ali bez ikakvih garancija za njeno očuvanje, primeran i da li zadovoljava interese građana? Nedavna najava da će žitelji iz „Karton city“ naselja biti raseljeni na različite lokacije u stanove namenjene za socijalno ugrožene najava je nekog novog pristupa koji bi, pored socijalnog pristupa primerenog principima Dekade Roma kojom Srbija trenutno predsedava, trebalo da vodi računa i o drugim aspektima važnim kako za stvaranje uslova za prevazilaženje ekstremnog siromaštva Roma, tako i onima koji im omogućavaju očuvanje identiteta.

Autor teksta je zamenik Zaštitnika građana zadužen za romska pitanja

Od 2007. UNDP i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava sprovode projekat smanjenja ugroženosti Roma u Srbiji

Pomoć na nacionalnom i lokalnom nivou

Beograd - Cilj projekta „Smanjenje ugroženosti Roma u Srbiji“, koji od 2007. godine sprovode Ujedinjene Nacije - Program za razvoj (UNDP) i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava na regionalnom nivou je jačanje kapaciteta institucija na nacionalnom i lokalnom nivou da koordiniraju i prate sprovođenje aktivnosti za unapređivanje položaja Roma u Srbiji, kažu za **Danas** iz Ministarstva za ljudska i manjinska prava, koje

znat status nacionalne manjine. Tadašnje Savezno Ministarstvo za nacionalne i etničke zajednice pokrenulo je u saradnji sa Organizacijom za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) izradu sveobuhvatnog dokumenta za unapređivanje položaja Roma i 2003. osnovalo kancelariju za sprovođenje istog. Od 2005. uz podršku Evropske Agencije za rekonstrukciju uvodi se i druga, lokalna komponenta sa ciljem pove-

torka UNDP za Rome u lokalnim samoupravama kaže za **Danas** da je u okviru lokalne komponente od početka 2005. godine podržano angažovanje 47 koordinatora za romska pitanja u opštinama i gradovima u Srbiji.

- Veoma je bitno i naše prisustvo i podrška u smislu obuka ne samo koordinatora već i predstavnika lokalnih samouprava o značaju Dekade Roma i Nacionalnih akcionih planova za unapređivanje položaja Roma. Kroz više od 30 obuka smo osnažili koordinate za romska pitanja i predstavnike lokalnih samouprava u Srbiji i pomogli im da izrade lokalne akcione planove, dok smo kroz dodelu malih grantova pomogli početak sprovođenja tih akcionih planova u delo - ukazuje Tasev.

Najznačajniji rezultati na nacionalnom nivou su, kako dodaje, osnivanje interministarskog tela zaduženog za koordinaciju aktivnosti državnih organa - Saveta Vlade Republike Srbije za unapređivanje položaja

Roma i sprovođenje Dekade uključivanja Roma, kojim predsedava potpredsednik Vlade za EU integracije Božidar Đelić, a čijem radu stručnu i tehničku podršku pruža Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Kancelarija za sprovođenje nacionalne strategije za unapređivanje položaja Roma sa pratećim akcionim planovima, koja će uskoro biti usvojena, koja pored oblasti obrazovanja, zdravlja, stanovanja i zapošljavanja, obuhvata i oblasti socijalne zaštite, kulture, medija i informisanja, antidiskriminacije, ličnih dokumenata, položaja žena, interno raseljenih lica i povratnika po osnovu sporazuma o readmisiji.

Iako smo na početku projekta imali problema da zainteresujemo opštine da se uključe u projektne aktivnosti i da angažuju koordinate za romska pitanja, objašnjava naša sagovornica, danas smo došli u situaciju da se lokalne samouprave same prijavljuju za učešće i da je u 18 opština sistematizovano

Spona lokalne romske zajednice i institucija

„U opisu posla koordinatora za romska pitanja je da bude spona između lokalne romske zajednice sa svim institucijama, koje funkcionišu na lokalni i u kojima mogu da ostvare svoja prava. Osim toga, koordinator svakodnevno sarađuje sa Kancelarijom za sprovođenje romske nacionalne strategije i na taj način se informiše o svim aktivnostima i konkursima resornih ministarstava“, objašnjava Bogdanka Tasev.

radno mesto koordinatora za romska pitanja. U preostalim opštinama i gradovima koordinatori su nakon finansiranja od strane projekta nastavili angažovanje kroz ugovore o delu, dok se njihova sistematizacija očekuje u skorijoj budućnosti.

- Još postoje nerešeni statusi koordinatora u sedam opština u Srbiji i naš tim će pokušati da u saradnji sa lokalnim samoupravama reši ovaj problem. Najvidljiviji su rezultati koje smo ostvarili kroz dodelu malih grantova, kada smo tokom prošle godine pomogli sprovođenje 12 malih projekata u 10 opština i gradova u Srbiji, a ove godine je u toku sprovođenje 28 takvih projekata u 27 opština i gradova. Ohrabrujuća je i činjenica da su sve lokalne samou-

prave učestvovala u tim projektima, izdvajajući budžetska sredstva za sprovođenje dela aktivnosti. Kao primere dobre prakse navela bih grad Čačak, koji je za ovu godinu izdvojio 922.000 evra za sprovođenje mera akcionih planova, dok Sombor iz svog budžeta već treću godinu za redom izdvaja 1.950.000 dinara, Kragujevac 1.630.560, a Bujanovac i Jagodina po 1.500.000 dinara za sprovođenje inkluzije Roma - naglašava Bogdanka Tasev.

S obzirom na to da je Srbija preuzela predsedavanje Dekadom Roma, kancelarija UNDP izdvojila je dodatna sredstva za podršku sprovođenja aktivnosti Predsedavanja, u iznosu od 50.000 dolara.

J. Diković

Razvoj monitoring okvira na nacionalnom nivou

UNDP podržava Vladu Srbije i u razvoju monitoring okvira na nacionalnom nivou, kroz identifikovanje postojećih indikatora koji bi mogli koristiti za praćenje efekata sprovođenja Akcionih planova u oblastima obrazovanja, zapošljavanja, zdravstva i stanovanja.

ima slične aktivnosti i u Crnoj Gori i na Kosovu, uz podršku i koordinaciju kancelarije UNDP u Bratislavi.

Potreba za ovakvim aktivnostima je nastala 2002. godine kada je donet Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, kojim je Romima pri-

zivljanja nacionalnog i lokalnog nivoa i pružanja podrške sprovođenju konkretnih aktivnosti na terenu - u opštinama se angažuju koordinatori za romska pitanja, izrađuju i sprovode lokalni akcioni planovi za unapređivanje položaja Roma.

Bogdanka Tasev, koordina-

Najteži problemi u Kragujevcu nezaposlenost i teška materijalna situacija

Bez perspektive za poboljšanje

Kragujevac - Najveći problemi Roma u Kragujevcu su nezaposlenost, odnosno teška materijalna situacija. To doprinosi malom broju obrazovanih Roma, a nema ni perspektive da se situacija poboljša u narednom periodu. Uopšte gledano, nema zaposlenih Roma u državnim institucijama, a koji bi

živi 1.154 Roma. Međutim, tačan broj je teško utvrditi, dok prema procenama Policijske Uprave u ovom gradu živi od 8.000 do 10.000 Roma, što je oko pet odsto ukupnog stanovništva u Kragujevcu.

Ilićeva ističe da je Gradska uprava Kragujevca sprovedila više programa i projekata u

Brojni projekti u realizaciji

RIC trenutno radi na projektima: "Podsticanje preduzetništva kod mladih Roma i Romkinja", projekat kojim se podstiču različiti oblici zapošljavanja, samozapošljavanja i preduzetništva mladih, zatim, "Izazovi i rešenja kroz sistem obrazovanja za romsku kulturu, običaje i tradiciju", kojim se zastupa uvođenje programa o romskoj kulturi u školske programe, "Promovisanje ljudskih prava u srednjim školama u Kragujevcu", kojim se unapređuje nivo znanja profesora i učenika o ljudskim i manjinskim pravima. Takođe, RIC radi i na projektima "Mobilizacija zajednice u borbi protiv trgovine ljudima 3" i "Kontakt organizacije civilnog društva za implementaciju Strategije za smanjenje siromaštva u Republici Srbiji", projekat Vlade Srbije, gde je RIC kontakt organizacija civilnog društva za Rome.

radili na pitanjima romske populacije. Postoji jedan romski koordinator, koji je zaposlen u Gradskoj upravi u Kragujevcu - ukazuje za Danas Rozalija Ilić, direktorka Romskog informativnog centra.

Prema zvaničnim podacima, dodaje ona, u Kragujevcu

okviru kojih je na različite načine rešavala romska pitanja i navodi da je Kragujevac prvi i jedini grad u Srbiji koji ima „Strategiju za obrazovanje Roma“, a koju je zvanično usvojila Skupština grada Kragujevca 4. juna 2004. godine.

- S druge strane, uvek se po-

Romske populacije nema u lokalnoj vlasti: Dan Roma u Kragujevcu 2008.

stojeće stanje može dalje unapređivati. Na primer, mogu se otvoriti nova radna mesta u Gradskoj upravi za Rome, koji bi radili u kancelariji kod rom-

skog koordinatora, ali i na drugim mestima, kao što su oblasti obrazovanja, zapošljavanja, zdravstva, stanovanja, ravno-

pravnosti polova... - objašnjava naša sagovornica.

Po njenom mišljenju, pojedina resorna ministarstva po-

krenula su značajne aktivnosti u cilju unapređenja života Roma kroz Dekadu Roma. Tako je, podseća ona, Ministarstvo zdravlja uradilo nekoliko projekata, kao što su angažovanje romskih zdravstvenih medijatora, raspisivanje konkursa za projekte za unapređenje zdravlja Roma...

- Znamo da i druga ministarstva čine napore ka unapređenju položaja Roma. Međutim, u tim svojim aktivnostima nisu u dovoljnoj meri transparentna, jer se njihov rad ne vidi u javnosti i ne prezentuje se dovoljno u medijima. Pred ministarstvima ostaje izazov da na pravi način svoje stručnjake, ideje i sredstva, u saradnji sa mnogim zainteresovanim članovima civilnog društva, usmere ka pozitivnoj promeni i poboljšanju života svih građana u Srbiji, a naravno i ka poboljšanju života Roma - zaključuje Rozalija Ilić.

Povodom Svetskog dana Roma, RIC će u Američkom kutku u Kragujevcu od 17 sati održati promociju knjige „Romi kroz vreme“. **I. Tošović**

Najveći broj niških Roma bavi se teškim fizičkim poslovima

Ne prose, ali su na kolenima

Niš - Daj mi neki dinar Lepa Breno. Vidi kako si lepa. Daj mi, dabogda ti Bog dao sreću, jedna je od poruka, koju romska deca upućuju prolaznicima u glavnoj ulici u Nišu, na samo nekoliko desetina metara od sedišta policije.

U romskim nevladinim organizacijama kažu da to nisu niški Romi. Zovu ih „rumunski Romi“ i ukazuju da oni ne znaju ni romski jezik. Tvrde da niški Romi ne prose, uprkos tome što je prošnja „stari romski običaj“. Niš za ovu populaciju uopšte nije beznačajan toponim, jer je u vrhu u Srbiji po procentu Roma u odnosu na broj stanovnika. Mada ih je po poslednjem popisu iz 2002. godine bilo samo 5.687, stručnjaci procenjuju da ih ima oko 20.000. Svaki 12 ili 13 Nišlija je Rom.

Osman Balić, koordinator Lige za dekadu Roma i osnivač YUROM centra, nevladine organizacije sa sedištem u Nišu tvrdi da se niški Romi nikada nisu bavili prošnjom.

- Ako to rade, bivaju odbačeni. Recimo, ne mogu da se udaју ili ožene. Bio je jedan, koji je prosio ispred crkve u centru, nekada radnik MIN-a, i stavljao je kapu da ga ne prepoznaju ni Romi ni Srbi, ali na sahranu mu niko nije došao. Najviše Roma u Nišu, čak oko 70 odsto, bavi se, zapravo, teškim radom, sakupljanjem sekundarnih sirovina. Od tog posla ne mogu da žive jako dobro, ali u poslednje vreme im je posebno teško jer je cena obojenih metala drastično pala. Sve u svemu, Romi

u Nišu nikada teže nisu živeli nego danas - objašnjava Balić.

Za razliku od njih, seoski Romi u okolni Niša, žive nešto bolje. Mnogi su uspeali da dobiју deo bespovratnih sredstava od Ministarstva poljoprivrede, koje je u te svrhe izdvojilo 40 miliona dinara. Snalaze se i Romi - azilanti iz Nemačke, od kojih su neki bolje stojeći uspeali da

ci. Sve je više samohranih majki. Prema dostupnim podacima, oko 70 odsto romskih porodica ostvaruje pravo na porodično materijalno obezbeđenje. Zarobljeni su u siromaštvu, sa visokom nezaposlenošću i niskim obrazovnim nivoom.

Žive glavnom u nekoliko romskih naselja, najviše u, kako ih sami nazivaju, Beograd

Na godinu dana u zatvor

U Nišu nema većih, rasno i nacionalno motivisanih incidenata. Mediji su zabeležili da ih je najviše bilo 2004. godine, kada je nekoliko skinheda fizički napalo više Roma i ispisalo grafitne mržnje na Osnovnoj školi Vuk Karadžić koju pohađaju uglavnom romska deca. Najveći rasistički izgređi su, ipak, sankcionisani. Niški sudovi su 2006. i 2007. godine izrekli kazne pojedinim skinhedsima, među kojima je najveća kazna zatvora od jedne godine.

se zaposle, dok su se drugi okrenuli „potencijalno profitabilnoj“ delatnosti na ulici.

Pored nezaposlenosti, posebno nakon pada cena sekundarnih sirovina, najveći problem niških Roma su narkomanija i zelnastvo. U romskim mahalama ima diler, droga je tu najjeftinija, a čini se da svaka druga kuća ima narkomana. Policija ulazi u mahale, ali ne hapsi. Zbog toga mnogi imaju utisak da „šurije“ sa dilerima. Takođe, policija ne sprečava ni zelnastvo, bar ne ozbiljno. Ljudi u mahalama pozajmljuju od njih da bi mogli da se prehrane, a zelenaši im na kraju uzimaju kuće, ma kakve one bile, ukazuje Balić.

U ženskim romskim organizacijama dodaju da je među niškim Romima povećan i broj razvoda, kao i nasilja u porodi-

mali i Stočnom trgu. Najbrojniji su u gradskoj opštini Crveni krst, gde čine skoro 20 odsto stanovništva. Ima ih i u ostalim gradskim opštinama, kao i u okolnim selima. U romskim mahalama žive u uslovima, koji su još uvek daleko od „standarda“, sa izvesnim brojem neasfaltiranih ulica, neurednim vodosnabdevanjem ili manjkom kanalizacijom. Ipak, sve mahale imaju manje ili više izgrađenu komunalnu infrastrukturu. A svi Romi stanuju u domovima od cigle ili bar tuge. Nema „kartonskih kuća“.

U medijima se tek povremeno pojave informacije da u tom gradu neke romske porodice stanuju u školjci automobila, neke u kapelici na još aktivnom romskom groblju, a izvestan broj na jevrejskom groblju iz 17. veka. **Z. Miladinović**

Opština u Prokuplju sve više ulaže u romsku nacionalnu manjinu

Obrazovanjem do boljeg života

Prokuplje - Problemi sa kojima se suočava romska populacija u najnerazvijenijim opštinama u Srbiji, kao što je Prokuplje, veći su nego u drugim delovima Srbije. To je posebno izraženo u oblasti zapošljavanja, jer podaci Strategije za smanjenje siromaštva lokalne samouprave pokazuju da je nezaposlenost oko četiri puta veća kod Roma u odnosu na druge građane.

Dejan Živković, član Nacionalnog saveta Romske nacionalne manjine Srbije ističe za Danas da se Romi susreću sa najvećim problemima i u oblasti obrazovanja, kao i brige o zdravlju. On naglašava da, iako je Dekada Roma već na polovini, u periodu od 2005 - 2008. godine „skoro da se ništa značajno nije postiglo u oblasti poboljšanja položaja romske populacije“.

Kako navodi, dobro je to što je, pored donatora, lokalna samouprava prepoznala značaj ulaganja u poboljšanje položaja romske populacije i za to izdvaja sve više novca.

- Oko 32 odsto Roma ima završeno manje od četiri razreda osnovne škole, a 0,3 odsto njih školuje se na višim školama i fakultetima. Romska populacija u Prokuplju, prema zvaničnim podacima, čini oko 3,7 odsto ukupnog

stanovništva, ali realno je taj broj mnogo veći? objašnjava Živković i dodaje da, prema rezultatima istraživanja Unicefa, Stratedžik marketinga, Društva Roma Prokuplje iz 2006. godine, oko šest odsto Romkinja se nije porodilo u porodilištu, a 63 odsto njih ima dete pre punoletstva.

Naš sagovornik, koji je i koordinator Razvojnog obrazovnog centra u Prokuplju, kaže da su programi, koje ovaj centar organizuje namenjeni porodicama i deci, pripadnicima romske, ali i neromske populacije. Obučeni

uključivanja romske dece u predškolsko obrazovanje, koji se realizuje u saradnji sa Romskim obrazovnim fondom u devet opština, a koji je podržala i lokalna samouprava.

- Od septembra je planirano uključivanje 58 dece, a opština će pokrivati troškove. Toj deci su već obezbeđene knjige, školski pribor, kao i hrana. Sledeće godine planirano je još 65 dece, a lokalna samouprava je pokazala spremnost da podrži ovakve projekte - navodi naš sagovornik. Prema njegovim re-

Uspešni keramičari i pekari

U saradnji sa centrima za socijalni rad i domovima zdravlja, deci iz marginalizovanih grupa u Prokuplju obezbeđuju se sistematski zdravstveni pregledi. Međutim, Dejan Živković ukazuje da od političke volje nadležnih institucija zavisi koliko sredstava će kasnije moći da se obezbedi za lečenje dece kojima je to neophodno. On ističe da se deca starija od 15 godina, a koja su napustila redovno obrazovanje, upisuju u škole za funkcionalno opismenjavanje odraslih, a da su mnoga od njih danas „uspešni keramičari i pekari“.

predavači rade s decom kroz neformalno obrazovanje, naglašava Živković i ističe da im pomažu u pisanju domaćih zadataka, sticanju higijenske navike, „što doprinosi njihovoj uspešnoj socijalizaciji“.

Među aktivnostima podsticanja obrazovanja Roma i sprečavanja „generacijskog siromaštva“, Živković ukazuje na projekat obaveznog

čima, u toku je i legalizacija romskih naselja, u kojima pretežno žive interno raseljeni Romi sa Kosova.

Danas, na Svetski dan Roma, Društvo Roma - Prokuplje organizovaće skromnu proslavu nakon konferencije za novinare na kojoj će biti reči o istorijatu Roma i biće prikazana mala prezentaciju.

I. Tošović

Projekti državnih i NVO zaobilaze Romkinje

Neophodna rodna dimenzija

Niš - U okviru Dekade Roma i Romkinja Vlada Srbije je inicirala pisanje Akcionih planova iz četiri prioriteta oblasti, koje su određene na regionalnom nivou i osam važnih oblasti za Srbiju, između kojih je i dokument Akcioni plan za specifičan položaj Romkinja, a čiji je cilj da izjednači pristup i mogućnosti ostvarenju prava između muškaraca i žena u romskoj populaciji.

- Svim Akcionim planovima, kako usvojenim tako i neusvojenim, nedostaje jasna rodna dimenzija, koja bi omogućila da programi i planovi podjednako deluju i na muškarce i na žene. Mnogi projekti romskih nevladinih organizacija su potpuno slepi za omogućavanje jednakog pristupa uslugama ženama i usmereni su samo na muškarce. Obično se opravdanje za to nalazi da žene nisu zainteresovane da uzmu učešće u njima. Međutim, oni zanemaruju da se radi o tradicionalno muškim poslovima ili da se ne stvaraju uslovi, koji bi motivisali žene da se uključe.

Organizacije iz Romske ženske Mreže su jedine usmerene ka jednakom pristupu programima Dekade, ali i inkorporiranjem problema sa kojima se Romkinje suočavaju. U svim izveštajima Lige za Dekadu i internacionalnog tima za nadgledanje Dekade jasno stoji da je rodna dimenzija zanemare-

na, zajedno sa pitanjem diskriminacije.

- Bojim se da će 2015. neko reći da se na pitanju rodne dimenzije nije posebno radilo, jer nije postojala inicijativa samih Romkinja da se to pitanje pokrene, iako to nije ni malo tačno. Ipak, nedostaje dobra volja, kako institucija države, tako i samih romskih predstavnika i aktivista da tome pristupe ozbiljno i da se pitanja, koja su specifična za žene, kao što je problem nasilja ili trgovina ženama, produbiti već postojeće predrasude prema Romima u većinskom društvu - objašnjava Kurtićeva.

Ono što treba uraditi, ukazuje naša sagovornica, je redefinisati postojeće programe u okviru ministarstava, uključivši romske ekspertkinje i aktivistkinje i pokrenuti druge programe, koji će za ciljnu grupu imati žene i devojke i njihovo unapređenje položaja.

- Naravno, treba imati na umu da za rešenje problema sa kojima se susreću pripadnici romske populacije, nije dovoljno jednodimenzionalno se baviti oblastima koje su određene i očekivati dugoročne rezultate. Zato i mislim da je neophodno poštovati sve napore, koji su uloženi u planovima za inkluziju Roma, pa tako i obratiti pažnju da svi u romskoj populaciji imaju jednake mogućnosti za napredak - zaključuje Vera Kurtić.

J. Diković

Najveći broj romske dece u Srbiji i dalje izvan obrazovnog sistema

S rezervom u školu

Beograd - Ne postoje precizni podaci o tome koliko je Roma uključeno u obrazovni sistem, jer se ne zna ni koliko ih tačno živi na teritoriji cele Republike, rečeno je Danasu iz Ministarstva prosvete.

Vesna Acković, savetnica za nacionalne manjine i romska pitanja u Ministarstvu prosvete ukazuje za Danas da prema istraživanju, koje je Ministarstvo prosvete sprovelo 2003. u osnovnim školama bilo je 15.218 romskih učenika, što je 3,5 odsto od ukupnog broja svih đaka osnovnih škola u Srbiji.

Iako zvanični podaci govore da više od 90 odsto dece u godini pred polazak u školu pohađa obavezni pripremni predškolski program, Ackovićeva ističe da je broj romske dece i u ovom slučaju nepoznanica. Ne zna se ni koliko ima romskih srednjoškolaca i studenata, sem da srednju završava oko 7,8 odsto a višu školu ili fakultet svega 0,3 odsto.

- Romska deca, koja pođu u školu prihvataju je s rezervom, jer se na startu suočavaju sa problemom etničke distance. Iz tog razloga teško prate predavanja i postižu loš uspeh u nastavi. Poznato je da većina njih potiče iz socijalno ugroženih porodica, tako da ne poseduju minimum sredstava neo-

Ne zna se broj romskih srednjoškolaca i studenata: Romi na fakultetu

phodnih za pokrivanje osnovnih životnih potreba. Sve to predstavlja dodatni problem koji negativno utiče na romsku decu i njihovo udaljavanje od obrazovnih ustanova. Mali Romi „gube bitku“ u konkurenciji sa decom koja imaju

kvalitetnu i modernu odeću i obuću, potrebne udžbenike i ostali školski pribor, solidne stambene uslove, koja ne znaju za nedostatak vode, struje ili osnovnih životnih namirnica, koja ne idu prašnjavim putevima zbog nedostatka asfalta i autobuskih i tramvajskih linija, koja su u pogledu znanja jezika superiornija u odnosu na njih, koja imaju veća predznanja dobijena u sopstvenoj kući ili predškolskoj ustanovi - ukazuje Ackovićeva.

Prema njenim rečima, sa-

mo osam odsto Roma starijih od 14 godina uspeo je da završi srednju školu ili fakultet, a nizak nivo obrazovanja direktno utiče na njihov izbor zanimanja.

- Skoro polovina Roma je ispod obrazovnog minimuma, koji se očekuje za nekvalifikovane radnike. Osnovnu školu je završilo manje od trećine radno sposobnih Roma. Stručna i kvalifikovana zvanja ima tek svaki deseti Rom - ukazuje Vesna Acković.

V. Andrić

Prvi romski teatar u Evropi Suno e Romengo u Novim Karlovcima

San na pozorišnim daskama

Novi Karlovci - Suno e Romengo (Romski san), prvi romski teatar koji ima sopstveni prostor u Srbiji, ali i u Evropi, otvoren je pre dve godine na Đurđevdan, praznik, koji se smatra romskom slavom. Prva predstava u teatru u Novim Karlovcima bila je „Nije sve kao što izgleda“.

Zoran Jovanović, direktor i reditelj Suno e Romengo, krenuo je u realizaciju brojnih radionica, edukacijom sugrađana i prvim kratkim predstavama u Centru za kulturu opštine Stari grad.

Kuća u Novim Karlovcima, određena za neku vrstu romskog centra, promenila je svoju namenu i pretvorena je u pozorište. Suno e Romengo je u početku dobijalo podršku po projektu od Izvršnog veća Vojvodine, a potom od sredstava iz budžeta Pokrajine. Pozorište, koje postoji već 14 godina, prvih deset godina je bilo amatersko, za-

tim poluprofesionalno, da bi konačno dobilo i sopstveni prostor. Od prošle godine, zahvaljujući protokolu potpisanom između Izvršnog veća Vojvodine, republičkog Ministarstva kulture i Opštine Indija, obezbeđeno je finansiranje programa ovog teatra, ali i edukacije.

Romski san je tako sa 15 stalnih članova ansambla - 13 glumaca i dva tehničara postao profesionalni teatar. Inače, edukacija podrazumeva četiri semestra na kraju kojih se dodeljuju sertifikati. Kroz program ove edukacije, ali i kao krajnji cilj pozorišta, treba da se skrene pažnja na potrebu za obrazovanjem Roma.

Na repertoaru pozorišta je nekoliko predstava, a cilj reditelja i ostalih zaposlenih je da se one igraju bar dva puta nedeljno. Malo pozorište od 70 mesta uvek je puno, a često mnogo zainteresovanih stoji na predstavama.

Predstava „Nije sve kao što izgleda“ je zasnovana na romskoj tradiciji i predanju, koju Zoran Jovanović pokušava da prenosi iz usmene u pisanu formu. U pitanju je bajkovita, snolik priča o dva anđela - Velikom i Malom - u kojoj Veliki anđeo ovom drugom pokazuje svet, od bogataškog doma do doma Cigana, kao i pozorište i predstavu u njemu.

„Kako je, tako je“ (Sar si te si), prva predstava od kako je pozorište prošle jeseni i zvanično postalo profesionalno, govori o životu Roma, njihovoj tradiciji i kulturi. Naziv predstave održava svojevrsnu romsku životnu filozofiju. Ritam života prikazan je kroz smenu godišnjih doba, a tekst se odvija paralelno na romskom i srpskom jeziku, ukazujući na jedan od ključnih načina da se kulture približe. Kroz godišnja doba, predstavljen je životni

ritam - rođenje, detinjstvo, mladost i starost. Neke od osnovnih apstraktnih pojmova Jovanović je oblikovao kao pesmu, koja je prevedena na srpski, ali i engleski jezik, i štampana na pratećem materijalu.

Iako kaže da je veoma teško predstaviti kulturu Roma, jer je to nacija koja je godinama nisko kotirana, Jovanović veruje da pozorište može biti način da se skrene pažnja društva na romska pitanja.

Pored Pozorišta, planira se i otvaranje Romskog centra, za koji namenski prostor - plac i stara kuća na njemu u Novim Karlovcima - takođe postoji. Ideja je da to bude neka vrsta romskog etno-parka sa romskom muzikom, restoranom sa romskom kuhinjom, muzejem, amfiteatrom i tematskim večerama posvećenim književnosti, pozorištu, muzici.

I. Matijević

Jedina knjiga usmeno doneta iz Indije

Romski jezik

Svaki narod govori svojim jezikom i po njemu se raspoznaje. Kod Roma je jezik „jedina knjiga koju su usmeno poneli iz svoje Indije“. Kao i kod svih naroda, jezik se razvija na veoma specifičan način. Zato treba postaviti pitanje, kako se romski jezik očuvao do današnjeg dana, uprkos uticajima jezika društvenih sredina. Na ovo se pitanje vrlo teško može odgovoriti.

Poznata je misao da se svi jezici sveta nalaze u jednom jeziku. Tako i romski jezik, uprkos raznim uticajima, postoji i ima svoju grupu i svoju porodicu, kao i ostali jezici sveta. Romski jezik, svojom formom i leksikom, nalazi se najbliže materiji svih jezika, to jest, indoevropskoj grupi jezika.

Zahvaljujući proučavanjima romskog jezika, lingvisti su utvrdili da romski jezik predstavlja jedan od novindijskih jezika, čiji je koren sanskrit. Na

žalost, do današnjeg dana, na srpsko-hrvatskom, odnosno jezicima bivše Jugoslavije nije objavljena gramatika sanskrita, mada se indologija već dugo proučava i studira na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a indijski jezici uče na Univerzitetu u Ljubljani.

Filip Vezdin (1748-1806), poznat pod redovničkim imenom Franciscus Paulinus, a Sancto Bartholomaeo, prvi je počeo da otvara puteve ideologije. Vezdin je, pored ostalog, objavio gramatiku sanskrita, kojoj prethodi istorijsko-kritička rasprava o sanskritskom jeziku. No, ova gramatika, objavljena 1790. godine u Rimu, štampana je na latinskom jeziku.

Tekst preuzet iz brošure „Uvođenje sistemskih rešenja o istoriji, tradiciji i kulturi Roma u obrazovnim institucijama“ Romskog informativnog centra

Ovaj dodatak pomogli su:

Ministarstvo kulture Republike Srbije

Ujedinjene nacije - Program za razvoj (UNDP)

Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbeglice - UNHCR

Tekstove priredila: Jelena Diković; Prelom: Branislav Bešević